

บทความทั่วไป

หมู่บ้านตาลเอน ชนบทกึ่งเมือง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คณะนักศึกษาศรีอยุธยาโท ชนบทศึกษาและการพัฒนา รุ่นที่ 12¹

¹ ทวีศักดิ์ ภูทองไชย, กาญจนา กำเนิดพันธ์, ปิยาณี สุขมณี, จักรพันธ์ ยาคู, กนกวรรณ คติธรรมปัญญา, ธนกร ดำรงวิริยาเวทย์ และพรศิริ คตบุญ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดแรกๆ ที่เข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม มีนิคมอุตสาหกรรม 4 แห่งในการกำกับของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมบ้านหว้า (ไฮเทค) นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน ทั้งสองนิคมก่อตั้งในปี 2532 นิคมอุตสาหกรรมสหรัตนนครก่อตั้งเมื่อปี 2534 สวนอุตสาหกรรมโรจนะก่อตั้งเมื่อปี 2547 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่เสมือนเป็นตัวแทนของความเป็นไทยในหลาย ๆ มิติ กล่าวคือ เคยเป็นเมืองหลวงเก่า เป็นเมืองใกล้กรุงเทพฯ เดิมเป็นสังคมชาวนา และถูกยกขึ้นในการเขียนประวัติศาสตร์ให้เป็นพื้นที่ตัวแทนของความเป็นชาติไทย เป็นเมืองที่มีวิถีชีวิตริมน้ำ มีแม่น้ำ 4 สายไหลผ่านได้แก่ เจ้าพระยา ป่าสัก ลพบุรี และแม่น้ำน้อย หลายพื้นที่ประสบกับภาวะน้ำท่วมตามฤดูกาลทุกปี นอกจากนั้นพระนครศรีอยุธยายังมีเสน่ห์ที่น่าสนใจในฐานะที่เป็นเมืองมรดกโลก อยู่ใกล้กรุงเทพฯ เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งวัด ตลาด วิถีชีวิต ริมน้ำ ชุมชนเก่าแก่ที่เป็นหมู่บ้านนานาชาติ พิพิธภัณฑ์ และผืนนาที่ถูกขั้วกลางด้วยโรงงานอุตสาหกรรม

บทความนี้เกิดขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าในวิชา การศึกษาภาคสนาม ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาชนบทศึกษาและการพัฒนา สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อฝึกประสบการณ์การศึกษาชุมชน และการทำวิจัยภาคสนามเป็นเวลา 10 วัน โดยเป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของชุมชน และวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน แม้ว่าจะเป็นเพียงข้อมูลพื้นฐานแต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ในแวดวงวิชาการด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา การพัฒนาชุมชน-สังคม และชนบทศึกษา รวมทั้งการศึกษาในต่างประเทศเกี่ยวกับไทยศึกษา ล้วนยอมรับร่วมกันว่าปัจจุบันสังคมชาวนาไม่ได้เป็นดังเช่นในอดีตที่สวยงาม เรียบง่าย ผูกพันอยู่กับธรรมชาติ ป่าเขา อีกต่อไป แต่กลายเป็นชาวนาใหม่ เป็นชาวนาที่เปิด

รับเรียนรู้โลกกว้าง เป็นชนชั้นกลางระดับล่าง และล่าสุดอาจารย์ชาญวิทย์ เกษตรศิริ เสนอว่าให้ใช้มโนทัศน์ ชาวบ้านเมืองกรุง (ruban) ในขณะที่วงการวิชาการเริ่มให้ความสนใจการเปลี่ยนผ่านของมโนทัศน์ชาวนา ชาวบ้าน ชนบท แต่ในด้านข้อมูลในพื้นที่ระดับชุมชนที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานะการเปลี่ยนผ่านดังกล่าวยังปรากฏว่ามีไม่มากนัก บทความนี้จึงรายงานการศึกษานี้เป็นตัวอย่างหนึ่งที่จะสะท้อนให้ภาพความลึกลับ ลุกผสม ความกำกวม พร่ามัว ระหว่างวิถีชีวิตคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมรุ่นลูก กับชาวนารุ่นพ่อแม่ ที่ทั้งสองรุ่นต่างใช้ชีวิตร่วมกันในชุมชนชนบทที่แวดล้อมด้วยลำคลอง และตั้งบ้านเรือนใกล้ชิดกันในลักษณะเครือญาติ และการทำนาก็ยังคงเป็นอาชีพหลักในการรับรู้ของคนในชุมชน

ประวัติชุมชน

ชุมชนตำบลตาลเอนเริ่มมีการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่เมื่อใดนั้น ไม่มีข้อมูลที่แน่ชัดที่สามารถสืบทราบได้ อย่างไรก็ตามมีการสันนิษฐานว่า วัดตาลเอนซึ่งเป็นวัดประจำตำบลตาลเอน น่าจะมีอายุไม่ต่ำกว่า 500 ปี โดยพิจารณาจากองค์พระประธานในพระอุโบสถซึ่งเป็นศิลปอยุธยา ซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า 500 ปี

ตำบลตาลเอนแยกตัวออกจากตำบลบ้านขล้อย เมื่อปี พ.ศ. 2406 มีพัฒนาการทางการเมืองปกครองในลักษณะการปกครองท้องที่เรื่อยมา ต่อมาได้มีการจัดตั้งสภาตำบลนิติบุคคลขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 จึงได้มี “สภาตำบล” เกิดขึ้น และเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 สภาตำบลตาลเอน ได้ถูกยุบรวมกับตำบลบ้านขล้อย และตำบลบางเพลิง เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 1 องค์การ ในชื่อ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขล้อย

เรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติชุมชนตำบลตาลเอน

ตามคำบอกเล่าของผู้สูงอายุ กล่าวว่า “ตาลเอน” เป็นคำเรียกลักษณะของต้นตาลที่โน้มเอียงลงมาในคลองบางพระครู ซึ่งอยู่บริเวณหน้าวัดตาลเอน โดยสมัยก่อนผู้คนจะสัญจรทางน้ำโดยมีคลองบางพระครูเป็นแม่น้ำสายหลักในการคมนาคม บ้านตาลเอนเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่อยู่ระหว่างเส้นทางการคมนาคม และบริเวณวัดตาลเอนจะมีต้นตาลจำนวนมาก ทำให้คนในชุมชนใกล้เคียงที่สัญจรผ่านบริเวณนี้จึงเรียกขานหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านตาลเอน” และจากการศึกษาประวัติความเป็นมาของอำเภอบางปะหัน พบว่า เดิมหมู่บ้านนี้เคยเป็นถิ่นอาศัยของชาวลาว ที่เข้ามาอยู่ในประเทศสยามเมื่อครั้งที่กษัตริย์กรุงศรีอยุธยาส่งแม่ทัพไปช่วยรบ หลังจากเสร็จศึกแล้วก็มีชาวลาวจำนวนหนึ่งติดตามเข้ามาตั้งรกรากในตำบลนี้ คนลาวสมัยก่อนนิยมวิดน้ำเข้านาโดยใช้กังหันลมวิดน้ำ (แบบเดียวกับนาเกลือ) ต่างกับวิธีการของคนไทยในสมัยนั้นหมู่บ้านนี้จึงมีชื่อว่า “บางกังหัน” ต่อมาได้เปลี่ยนมาเป็น “บางปะหัน” และจากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุยังเล่าอีกว่า คนบ้านตาลเอนเป็นกลุ่มชน “ไทเล็ก” หรือเรียกอีกอย่างว่า “ไทข่า” ซึ่งเป็นคำบอกเล่าของรุ่นปู่ย่าตายายและครูที่สอนอยู่โรงเรียนบ้านตาลเอนที่เล่าถ่ายทอดสืบกันต่อๆ มา แต่คนที่นี่จะไม่ชอบให้คนอื่นเรียกตนเองว่า “ไทข่า” แต่จะยอมรับการเรียกขานว่า “ไทเล็ก”

จากการศึกษาเพิ่มเติม “กลุ่มชนไทข่า” มีถิ่นดั้งเดิมอยู่แขวงสุวรรณเขตสาละวันและอัตปือ ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยนักมานุษยวิทยาถือว่าชาวไทข่าเป็นเผ่าดั้งเดิมในแถบกลุ่มแม่น้ำโขง สืบเชื้อสายมาจากขอมโบราณภายหลังขอมเสื่อมอำนาจลง ในสมัยมอญเขมรชาวไทข่ามิได้เรียกตัวเองว่าชาวไทข่า แต่จะเรียกตัวเองว่า “พวกบรู” คำว่า “ข่า” อาจมาจาก “ข้าทาส” ซึ่งสำเนียงอีสานจะออกเสียง ข้าทาส เนื่องจากในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการจัดพวกบรูมาเป็นข้าทาสรับใช้กันมาก

จึงเรียกกันมาว่า “ไทยข่า” ชาวไทยข่ามีการดำรงชีพด้วยการทำนาและจับปลาเป็นอาหาร กลุ่มชนไทยข่าบางพวกได้อพยพข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาอาศัยอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย นับว่ากลุ่มชนไทยข่าเป็นชาวไทยอีกกลุ่มหนึ่งที่ยังพอมีหลงเหลือบ้างในพื้นที่แถบจังหวัดภาคอีสาน

จากการศึกษาถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาสมัยกรุงศรีอยุธยา ถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามา รวมทั้งเชลยที่ถูกกวาดต้อนจากศึกสงคราม หรือตลอดจนถึงชาวเอเชียและชาวตะวันตกที่เข้ามาเพื่อการค้าขาย โดยในกฎมนเทียรบาลยุคต้นกรุงศรีอยุธยาได้เรียกชื่อชนพื้นเมืองต่างๆ ได้แก่ “แขกขอมลาวพม่าเมงมอญมสุมแสงจินจามชวา...” ซึ่งการเรียกชนพื้นเมืองที่อาศัยปะปนกันโดยไม่จำแนกว่า “ชาวสยาม” นั้นในจำนวนนี้มีชาวมอญอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำ และชาวเขมรอยู่วัดค้างคาว ซึ่งจากคำบอกเล่าและประวัติศาสตร์ของกรุงศรีอยุธยาสอดคล้องกันกับพื้นที่ตำบลตาลเอน เนื่องจากบริเวณวัดตาลเอนมีนกค้างคาวแม่ไก่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ดังที่คนในชุมชนเล่าว่า “ตั้งแต่เกิดมาพอจำความได้ก็เห็นค้างคาวแม่ไก่จำนวนมากมาอาศัยอยู่ในวัดตาลเอน” จึงสันนิษฐานได้ว่าค้างคาวแม่ไก่คงมีมานานใกล้เคียงกับการสร้างวัดเพราะจากบันทึกประวัติวัดตาลเอนเขียนไว้ว่า “ค้างคาวเป็นนกคุ้มวัด” และสาเหตุที่มาอาศัยอยู่ที่วัดตาลเอนนั้นดูจากสภาพท้องถื่นบริเวณหลังวัดนั้นที่เต็มไปด้วยต้นไม้นานาชนิดขึ้นอยู่แน่นขนัด เรียกว่าเป็นป่าเห็นจะได้ ต้นไม้ที่มี ได้แก่ ต้นจันทร์ ต้นมะเกลือ ต้นสะเดา ต้นส้มซ่า ต้นสารภี ต้นพิกุล และอีกหลาย ๆ ชนิดรอบ ๆ วัดจะมีกอไผ่อยู่เรียงรายถึงแม้จะมีหนามแต่ค้างคาวแม่ไก่ก็สามารถเลือกเกาะได้ ระหว่างแมกไม้เหล่านี้มีสระน้ำขนาดใหญ่มีน้ำตลอดปี จึงได้ชื่อว่าเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำนับว่าวัดตาลเอนเป็นแหล่งพืชพันธุ์ธัญญาหารที่อุดมสมบูรณ์เยี่ยมสงบเพราะประชาชนในหมู่บ้านมีเพียง 3 หมู่บ้านเท่านั้น และส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา หาปลา ผู้คนอาศัยอยู่น้อยจึงไม่รบกวน

ค้ำคาวแม่ไก่่นักและด้วยความเป็นอยู่อย่างสงบสุข จึงเรียกได้ว่า ดินแดนค้ำคาว

สำหรับประวัติวัดตาลเอน พบว่า วัดตาลเอนเป็นวัดเก่าแก่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย มีศิลปกรรมและโบราณวัตถุหลากหลายโดยดูจากองค์พระประธานในอุโบสถ นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าเป็นศิลปะอยุธยาเพราะพระพักตร์อੰมวดงามและตามคำบอกเล่าของผู้สูงอายุเล่าว่า วัดตาลเอนเป็นวัดหนึ่งในจำนวน 3 วัดที่สร้างขึ้นพร้อมกันหรือระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน คือ วัดตาลเอน วัดทางกลาง และวัดบางเพ็ง และได้รับการบูรณะเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2360 โดยมีคำปริศนาเล่าสืบต่อกันมาว่า “วัดตาลเอนเอนพ่อเณรสร้าง มีทองสองอ่างอยู่ว่างนักโทษ” นับว่าเป็นวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้วราวเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2371

ลักษณะบ้านเรือนและการตั้งถิ่นฐานสมัยก่อน ชาวบ้านตาลเอนจะปลูกเรือนจากไม้ไผ่เป็นกระท่อมหลังเล็ก ๆ ดังคำกล่าวของชาวบ้านหนองมนที่ว่า “บ้านคนตาลเอนหมาเข้าไปไม่สุดหาง” ความหมายถึงบ้านหลังเล็กและแคบ โดยใช้ใบจากทำเป็นหลังคา ใช้ไม้ไผ่เป็นฝาบ้านและฉีกฟากเป็นพื้นบ้าน โดยชาวบ้านสมัยก่อนจะปลูกไม้ไผ่สีสุกเพื่อเอาไว้ใช้สร้างบ้านและเป็นเครื่องใช้สอยในครัวเรือน และลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะนิยมปลูกบ้านอยู่ในบริเวณริมสองฝั่งคลองบางพระครูทำให้ต้องประสบกับปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี จนกระทั่งได้มีการปรับเปลี่ยนแปลงบ้านใหม่โดยใช้ไม้จริงอย่างเช่นทุกวันนี้ แต่ที่บ้านทุกหลังยังหันหน้าเข้าคลองบางพระครูเช่นเดิม เนื่องจากสมัยก่อนชาวบ้านจะใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทาง โดยมีคลองบางพระครูเป็นแม่น้ำสายหลักในการสัญจร ซึ่งสมัยก่อนจะมีเรือhiruซึ่งเป็นเรือหลวงของกรมเจ้าท่าคอยให้บริการกับรับส่งชาวบ้านในการเดินทางติดต่อกับชุมชนภายนอก นอกจากนั้นแล้วบ้านแต่ละหลังจะมีเรือพายหรือเรือหางยาวเป็นพาหนะประจำบ้าน จนกระทั่งเมื่อไม่นานมา

นี้หมู่บ้านได้มีการสร้างถนนทำให้การสัญจรโดยเรือจึงหายไป แต่ปัจจุบันชาวบ้านก็ยังมีการประจําทุกหลังคาเรือนเพราะประสบกับปัญหาน้ำท่วมทุกปี

เมื่อก่อนปี พ.ศ. 2507 บริเวณสะพานหน้าวัดตาลเอนในปัจจุบันนี้ เมื่อก่อนเป็นตลาดสดที่ชาวบ้านจะนำผัก ปลา และผลไม้มาขาย โดยจะเป็นทั้งคนในชุมชนและนอกชุมชน เช่น ชาวบ้านท่าตอ อำเภอมหาราช และชาวบ้านกุ่ม อำเภอบางปะหัน เป็นต้น ตลาดแห่งนี้ยังมีบริการตัดผม และตัดเสื้อผ้ากางเกง ซึ่งตลาดสดวัดตาลเอนจะเปิดขายเฉพาะวันพระ แต่ถ้าเป็นวันสงกรานต์จะมีการทำการค้าขายนานกว่าปกติเพราะจะมีผู้ซื้อจำนวนมาก

ตำบลตาลเอน มีจำนวน 3 หมู่บ้าน ดังนี้

- หมู่ 1 บ้านโรง เดิมขึ้นอยู่กับตำบลบ้านขล้อยและได้แยกออกจากตำบลบ้านขล้อยเมื่อปี พ.ศ. 2406 ที่มาของชื่อ “บ้านโรง” นั้นเนื่องจากเดิมหมู่ 1 มีชื่อว่า “บ้านโรงกระทงแห” เพราะเมื่อก่อนชาวบ้านหมู่ 1 มีการเลี้ยงผีโรงและประกอบกับชาวบ้านนิยมใช้ “แห” เป็นอุปกรณ์ในการจับปลาในหนองน้ำสาธารณะมาเป็นอาหาร ทำให้ชาวบ้านเรียกหนองน้ำดังกล่าวว่า “หนองแห” จึงเรียกหมู่บ้านนี้ติดปากกันว่า “บ้านโรงกระทงแห” แต่ปัจจุบันนี้การเลี้ยงผีโรงไม่มีแล้ว แต่ชาวบ้านยังคงเรียกหมู่ 1 ว่า “บ้านโรง”

- หมู่ 2 บ้านใหม่ เป็นหมู่บ้านที่แยกขยายมาตั้งใหม่จากบ้านโรงและบ้านตาลเอน ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านใหม่” แต่เดิมหมู่บ้านใหม่นี้มีชื่อว่า “บ้านหนองแขก” เนื่องจากสมัยก่อนบริเวณหนองน้ำมีกลุ่มคนเชื้อสายแขกอาศัยอยู่ จึงเรียกหนองน้ำแห่งนี้ว่า “หนองแขก” ปัจจุบันบริเวณหนองแขกไม่มีกลุ่มคนเชื้อสายแขกอาศัยอยู่แล้ว ซึ่งชาวบ้านก็ไม่ทราบว่าคนกลุ่มคนเชื้อสายแขกอพยพหรือย้ายถิ่นไปอยู่ที่แห่งใดเหลือแต่เพียงคำบอกเล่าของปู่ย่าตายายเท่านั้น

- หมู่ 3 บ้านตาลเอน เชื่อว่าบริเวณหมู่ 3 น่าจะเป็นพื้นที่ดั้งเดิม
ของชุมชนบ้านตาลเอน

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

1. ที่ตั้งและอาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลกระทุ่ม อำเภอมหาราช
ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลบางเพลิง อำเภอบางปะหัน
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลบ้านขลุ อำเภอบางปะหัน
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลทางกลาง อำเภอบางปะหัน

2. สภาพภูมิประเทศ

ตำบลตาลเอนมีพื้นที่ทั้งหมด 5.17 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ
3,710 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การประกอบอาชีพด้าน
เกษตรกรรม มีคลองบางพระครูไหลผ่านใจกลางพื้นที่ตำบลตาลเอน

ตำบลตาลเอนมีพื้นที่สาธารณประโยชน์ ได้แก่ หนองกระทงแห
มีเนื้อที่ 2 ไร่ และหนองแขก มีเนื้อที่ 3 ไร่

3. อุณหภูมิ

สภาพภูมิอากาศของตำบลตาลเอน เป็นไปตามฤดูกาลตามธรรมชาติ อุณหภูมิโดยเฉลี่ยช่วงฤดูร้อน ประมาณ 35-40 องศาเซลเซียส ช่วงฤดูหนาวอุณหภูมิประมาณ 18-25 องศาเซลเซียส

4. ปริมาณน้ำฝน

เดือน	ปี 2549	ปี 2550	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553
มกราคม	5	1.9	-	-	-
กุมภาพันธ์	19.25	-	8.5	-	1
มีนาคม	38	6.4	52.3	-	-
เมษายน	6.33	6.4	23.3	9.8	1.67
พฤษภาคม	11	4.9	12.9	19.8	9.17

เดือน	ปี 2549	ปี 2550	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553
มิถุนายน	8	6.2	19.09	5.1	13.38
กรกฎาคม	5.71	13.2	9.05	2.3	10.25
สิงหาคม	12.8	7.15	2.78	3.84	7.42
กันยายน	11.2	20.4	14.59	16.05	12.97
ตุลาคม	3.8	3.3	7.4	7.47	1.82
พฤศจิกายน	-	18.6	2.5	0.33	4.4
ธันวาคม	-	1.1	-	-	-
รวม	121.09	80.5	152.41	54.89	62.08
เฉลี่ย	12.109	8.14	15.25	6.87	6.9

5. ข้อมูลกลุ่มชุดดิน

สภาพดินของตำบลตาลเอน สามารถแยกออกเป็นชุดตามการ
จำแนกของกรมพัฒนาที่ดิน ได้ 3 ชุด ดังนี้

1. ดินชุดอยุธยา
2. ดินชุดบางเลน
3. ดินชุดสิงห์บุรี

สภาพดิน ส่วนใหญ่เหมาะสมกับการปลูกข้าว แต่มีปัญหาเรื่องน้ำ
ท่วมจึงไม่เหมาะสมกับการปลูกพืชไร่ ลักษณะดินจะเป็นดินเหนียว สีดำเทา
หรือน้ำตาลปนเทา ความสามารถในการระบายน้ำค่อนข้างเลว มี pH ดินบน
โดยเฉลี่ย 5.5-6.5 ดินล่างเฉลี่ย 6-7 และมีระดับน้ำเฉลี่ย 120 เซนติเมตร มี
อินทรีย์วัตถุค่อนข้างสูง มีฟอสฟอรัสปานกลาง มีโปรแตสเซียมสูงมาก

ข้อมูลประชากร

ตำบลตาลเอนจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 262 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 1,114 คน (ข้อมูลล่าสุด)

ประชากร เพศหญิง จำนวน 588 คน เพศชาย จำนวน 526 คน
การสำรวจข้อมูลประชากรเมื่อปี 2550 พบโครงสร้างประชากรดังนี้

ช่วงวัย	หมู่ 1			หมู่ 2			หมู่ 3			ตำบลตาลเอน		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	รวม (ชาย)	รวม (หญิง)	รวมทั้งสิ้น
น้อยกว่า 1 ปี เต็ม	1	1	2	0	0	0	0	0	0	1	1	2
1 ปี เต็ม ถึง 2 ปี	0	0	0	0	1	1	1	2	3	1	3	4
3 ปี เต็ม ถึง 5 ปี	2	5	7	3	1	4	5	4	9	10	10	20
6 ปี เต็ม ถึง 11 ปี	8	6	14	3	1	4	5	3	8	16	10	26
12 ปี เต็ม ถึง 14 ปี	4	2	6	5	1	6	3	3	6	12	6	18
15 ปี เต็ม ถึง 49 ปี	63	68	131	38	54	92	53	55	108	154	177	331
50 ปี เต็ม ถึง 60 ปี เต็ม	19	29	48	13	17	30	10	14	24	42	60	102
มากกว่า 60 ปี ขึ้นไป	31	37	68	14	23	37	16	30	46	61	90	151

โครงสร้างพื้นฐานและการบริการสาธารณะ

1. ด้านการศึกษา

มีโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนวัดตาลเอน (โศภณชนูปถัมภ์) ตั้งอยู่บริเวณวัดตาลเอนให้การศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคณะครูอาจารย์ทั้งหมด 5 คน เป็นเพศชาย 5 คน โดยนางสุทธิดา ทับทิมทอง เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 100 คน แบ่งเป็นนักเรียนหญิง 58 คน นักเรียนชาย 42 คน มีประชากรที่ไม่ได้รับการศึกษาจำนวน 11 คน สำหรับผู้ที่ได้รับการศึกษาแบ่งได้ดังนี้

● จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4	จำนวน	369 คน
● จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6	จำนวน	77 คน
● จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 7	จำนวน	3 คน
● จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 3	จำนวน	86 คน

- ## 2. ด้านการประชาสัมพันธ์และข่าวสาร

- ### 3. สถาบันและองค์กรทางศาสนา

- วัด จำนวน 1 แห่ง คือวัดตาลเอน ตั้งอยู่ริมคลองบางพระครู โดยมีพระครูสมุห์จิรายุ อธิโก เป็นเจ้าอาวาส ปัจจุบันมีพระสงฆ์จำพรรษา จำนวน 40 รูป ที่ดินที่เป็นทรัพย์สินของวัด 145 ไร่

4. สาธารณสุข

- สถานีอนามัย จำนวน 1 แห่ง มีเจ้าหน้าที่อนามัย จำนวน 2 คน
- อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) หมู่บ้านละ 6 คน รวมทั้งหมด 18 คน ปัจจุบันราษฎรสามารถใช้สิทธิรักษาบัตรประกันสุขภาพแห่งชาติทุกครัวเรือน

5. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- สถานีตำรวจภูธร จำนวน 1 แห่ง
- จัดตั้งกำลังสายตรวจ กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 12 คน เป็นกำลังหลัก สับเปลี่ยนออกตรวจพื้นที่อยู่เป็นประจำ และหน่วยกำลังเสริม ประกอบด้วย สมาชิก อบต.บ้านขล้อ และตำรวจหมู่บ้าน
- ราษฎรตำบลตาลเอน ได้รับอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนเพื่อไว้ใช้ป้องกันชีวิตและทรัพย์สิน จำนวน 69 กระบอก

6. แหล่งท่องเที่ยว

ตำบลตาลเอน มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอบางปะหัน คือวัดตาลเอน ซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมและมีค้างคาวแม่ไก่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ศาลาการเปรียญโบราณมีเสาไม้สักขนาดใหญ่ที่สุดในโลก เรือยาวและสมอเรือโบราณ

7. การคมนาคม

มีถนนคอนกรีตเข้าถึงทุกหมู่บ้าน และมีถนนลาดยาง 2 สาย สายที่ 1 อยู่ทางทิศเหนือของตำบลตาลเอน โดยเริ่มจากเขตติดต่อตำบลกระทุ่ม อำเภอมหาราช จรดตำบลบ้านขล้อ รวมระยะทาง 3 กิโลเมตร สำหรับสายที่ 2 อยู่ทางใต้โดยเริ่มจากตำบลทางกลาง รวมระยะทาง 2.5 กิโลเมตร

8. บริการพื้นฐานอื่นๆ

- มีประปาให้ครบทุกหมู่บ้าน
- มีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้าน
- มีโทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 2 แห่ง

ข้อมูลทางสังคม

1. การปกครอง

ตำบลตาลเอน มีการปกครอง 2 รูปแบบ ประกอบด้วย การปกครองท้องที่ และการปกครองท้องถิ่น โดยการปกครองท้องที่แบ่งเป็น 3 หมู่บ้าน และการปกครองท้องถิ่นนั้น เนื่องจากเป็นตำบลขนาดเล็ก จึงไม่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเอง แต่รวมอยู่กับตำบลบ้านขล้อ และตำบลบางเพลิง ในชื่อ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขล้อ

หมู่ 1 บ้านโรง

1. นายสมชาย แก้วนิล	ผู้ใหญ่บ้าน (กำนันตำบลตาลเอน)
2. นายสมยศ สุขสมบูรณ์	สารวัตรกำนัน
3. นายวีรพล จุลเสวก	สารวัตรกำนัน
4. นายบุญส่ง แจ่มจำรูญ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
5. นายวันชัย สมนึก	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
6. นายสมาน ศรีมหาโพธิ์	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
7. นายสุรินทร์ สืบตระกูลผล	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

หมู่ 2 บ้านใหม่

1. นายสมเจต แจ่มจำรูญ	ผู้ใหญ่บ้าน
2. นางวัชรีย์ แสงอุทัย	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3. นายรัตพล รูปขำ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
4. นายประเทิน ศรีทองคำ	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
5. นายธานี ศิริมงคล	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

หมู่ 3 บ้านตาลเอน

1. นายประยูร อินจันทร์	ผู้ใหญ่บ้าน
2. นางเพียว สุขสมบูรณ์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3. นางทองอยู่ อินจันทร์	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
4. นายดำรง มาศจรัส	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

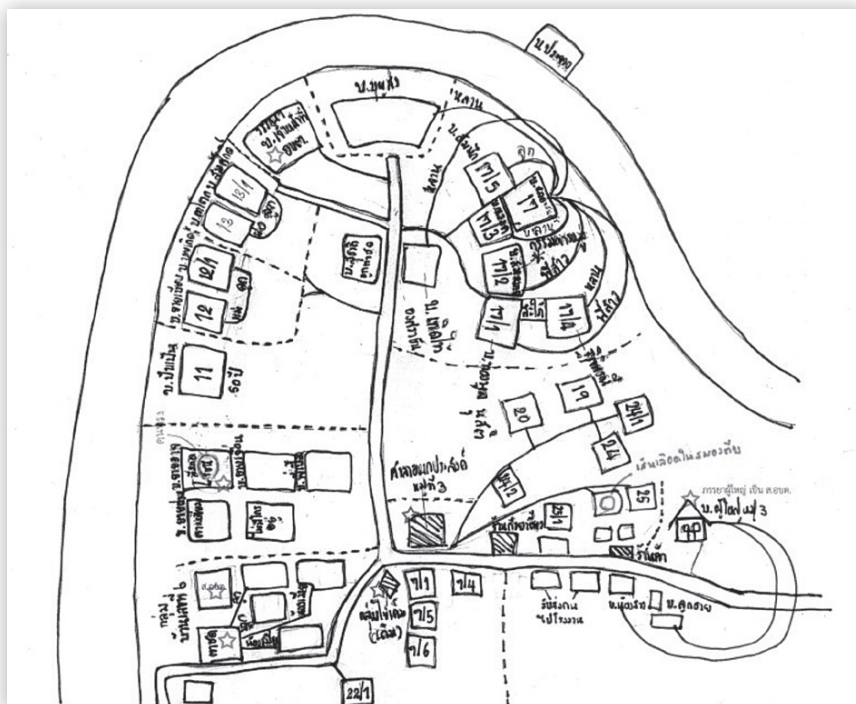
2. ผู้นำธรรมชาติ ผู้นำชุมชน และผู้นำทางภูมิปัญญา

- หมอแก แพทย์แผนโบราณ/หมอคาถา
- พี่นิชา ร่างทรง

3. องค์การชุมชน ด้านสังคม

- กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน
- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- ศูนย์ประสานงานองค์การชุมชน
- ศูนย์กีฬาศึกษาตำบลตาลเอน
- ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี
- กลุ่มสตรี
- อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
- ชมรมผู้สูงอายุ

4. การตั้งบ้านเรือน

บ้านเรือนส่วนใหญ่จะตั้งอยู่เรียงกันในที่ดินเดียวกัน เป็นลักษณะคุ่มบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกัน และตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำห้วยหน้าเข้าหาคลอง ซึ่งเป็นลักษณะชุมชนดั้งเดิม ปัจจุบันมีการตัดถนนเข้าถึงในเขตชุมชน และเริ่มมีการตั้งบ้านเรือนใหม่ใกล้ถนนมากขึ้น

ข้อมูลทางเศรษฐกิจ

1. ด้านอาชีพ

การประกอบอาชีพของประชาชนตำบลตาลเอน ดังนี้

● อาชีพการทำนา	จำนวน	150	ครัวเรือน
● อาชีพปลูกสัตว์	จำนวน	8	ครัวเรือน
● อาชีพเพาะเห็ดฟาง	จำนวน	2	ครัวเรือน
● อาชีพจักสาน	จำนวน	43	ครัวเรือน
● อาชีพพนักงานบริษัท	จำนวน	124	ครัวเรือน
● อาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ	จำนวน	1	ครัวเรือน
● อาชีพรับราชการ	จำนวน	9	ครัวเรือน
● อาชีพรับจ้าง (อาชีพเสริม)	จำนวน	111	ครัวเรือน

2. รายได้ประชากร

ประชาชนตำบลตาลเอนที่ประกอบอาชีพต่างๆ มีรายได้รวมประมาณ 17,314,828 บาทต่อปี และรายได้เฉลี่ยต่อคน ประมาณ 44,396 บาทต่อปี

รายได้ของประชาชนตำบลตาลเอนจะมีที่มาจาก 2 แหล่งสำคัญ คือ การทำนา และการรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามหากพิจารณาจากการใช้เวลาไปเพื่อรายได้นั้นๆ การทุ่มเทลงทุน และปริมาณของรายได้ อาจกล่าวได้ว่า รายได้หลักของชาวตำบลตาลเอนคือรายได้จากการทำนา

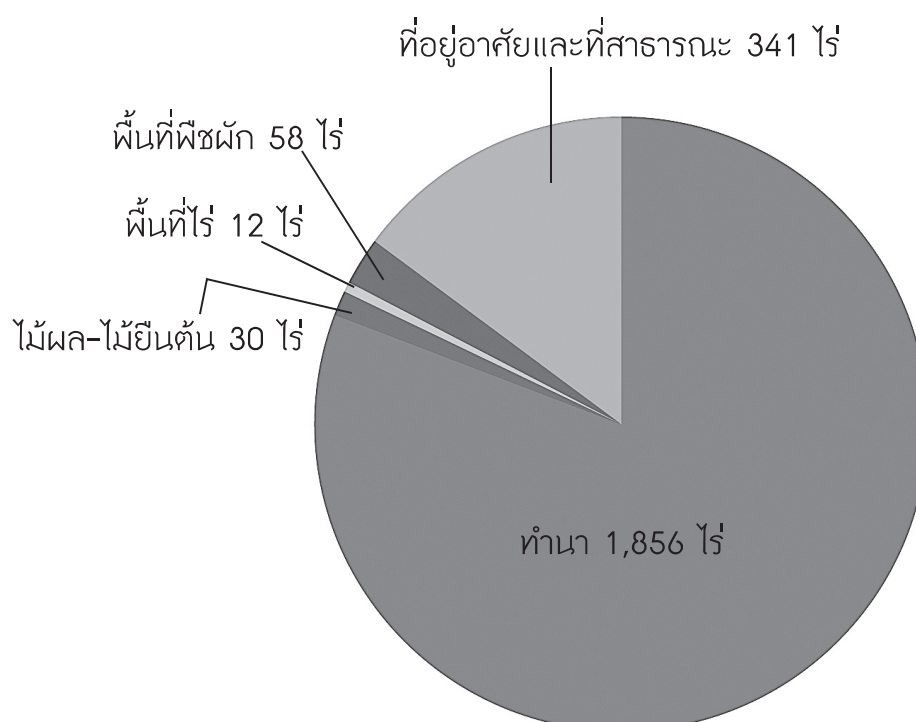
3. หน่วยธุรกิจ

● ปั้นน้ำมัน	จำนวน	1	แห่ง
● ร้านค้าชุมชน	จำนวน	2	แห่ง
● ร้านค้าวัสดุก่อสร้าง	จำนวน	1	แห่ง

4. องค์กรชุมชนด้านเศรษฐกิจ

- เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง (กลุ่มอาชีพ)
- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผลิตภัณฑ์เค็ม
- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผลิตภัณฑ์น้ำพริก
- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการเกษตร
- กลุ่มส่งเสริมอาชีพจักสาน
- กลุ่มส่งเสริมอาชีพปศุสัตว์
- กองทุนหมู่บ้าน

5. การใช้ประโยชน์ที่ดินตำบลตาลเอน

การใช้ประโยชน์ที่ดินตำบลतालเอน

พื้นที่ทั้งหมด	2,297 ไร่
พื้นที่การเกษตร	1,956 ไร่
ทำนา	1,856 ไร่
ไม้ผล-ไม้ยืนต้น	30 ไร่
พื้นที่ไร่	12 ไร่
พื้นที่พืชผัก	58 ไร่
อื่นๆ	341 ไร่
พื้นที่สาธารณะ หนองกระทิงแห 2 ไร่	2 งาน
หนองแขก	3 ไร่

เกษตรกรส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองจำนวนร้อยละ 80 และเช่าอีกร้อยละ 20 ของพื้นที่ทั้งหมด

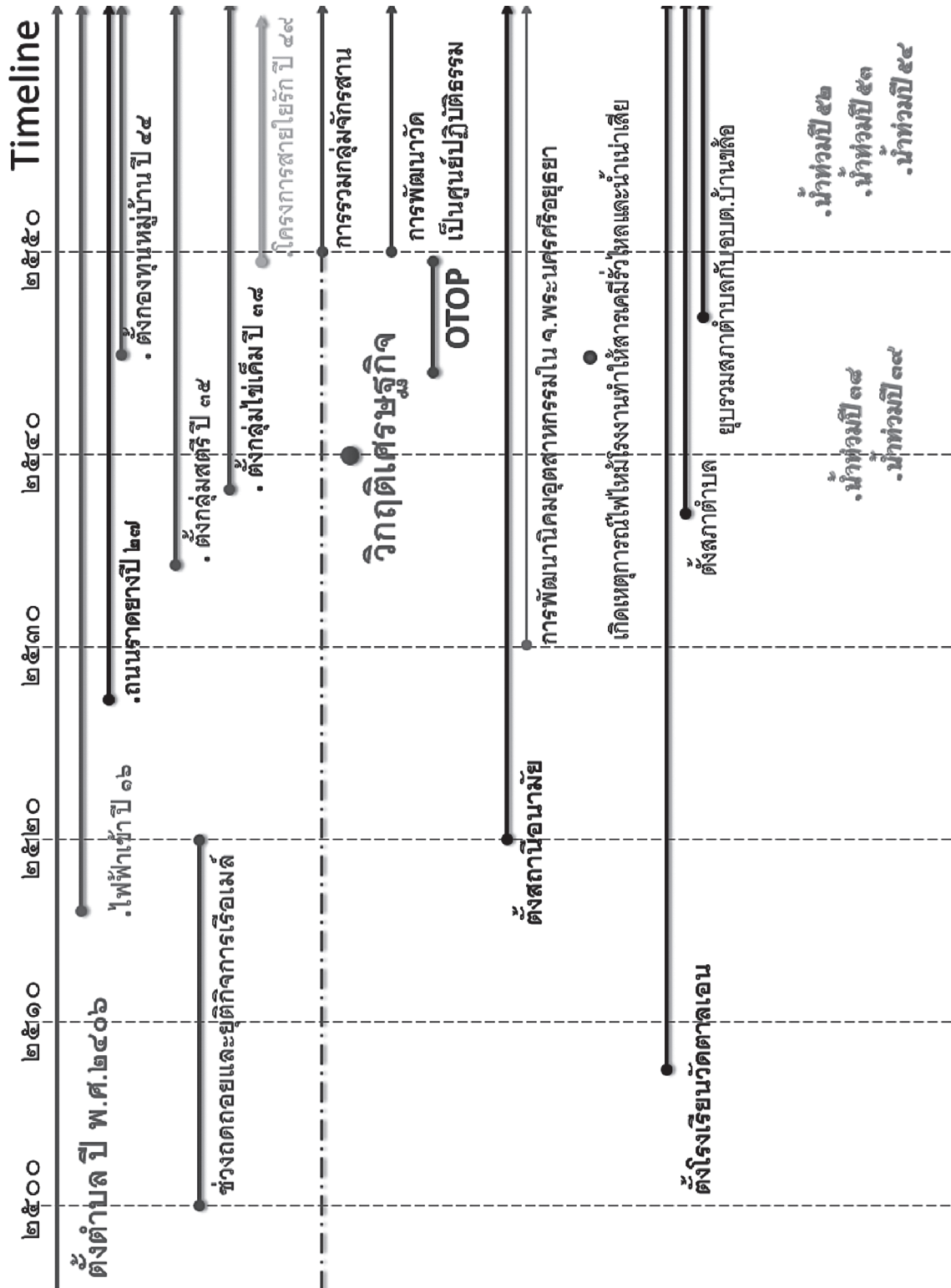
6. แหล่งสินเชื่อ

- ธ.ก.ส.
- สหกรณ์การเกษตร
- เงินออมภายในกลุ่ม
- ธนาคารพาณิชย์ + ธนาคารออมสิน
- เพื่อนบ้าน – นายทุน

วัฒนธรรมและวิถีชีวิต

1. เหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

นับแต่การจัดตั้งตำบลतालเอนอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 2406 ตำบลतालเอนได้มีพัฒนาการในด้านต่างๆ เรื่อยมา อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงเหตุการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ซึ่งส่งผลต่อ

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของประชาชนในตำบล จะพบว่า การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเริ่มต้นจากการจัดตั้งโรงเรียนวัดตาลเอน ซึ่งถือได้ว่าเป็นสถานที่ราชการแห่งแรกที่จัดเป็นโครงสร้างพื้นฐาน หลังจากนั้น การพัฒนาต่างๆ ก็เกิดขึ้นเรื่อยๆ ทั้งการพัฒนาระบบไฟฟ้า และถนน ซึ่งเริ่มทำให้กิจการเรือโดยสารสาธารณะค่อยๆ หายไป

การพัฒนาอื่นๆ ยังคงดำเนินมาเป็นลำดับ ตราบจนเมื่อราวปี พ.ศ. 2530 เมื่อเริ่มมีการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การเกิดขึ้นของนิคมนี้ นำความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ มาต่อจังหวัดและแน่นอนว่า ส่งผลถึงตำบลตาลเอนด้วยเช่นกัน

นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในช่วงระยะทศวรรษหลังนี้ คือ การเข้ามาของการส่งเสริมการรวมกลุ่มต่างๆ ซึ่งเป็นแนวนโยบายสำคัญของรัฐที่ดำเนินการผ่านกรมการพัฒนาชุมชน และหน่วยงานของรัฐอื่นๆ ทั้งนี้ไม่รวมถึงการเข้ามาสนับสนุนของโครงการสายใยรักแห่งครอบครัว ซึ่งเป็นโครงการในสมเด็จพระราชย่าแห่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาและกิจกรรมจำนวนมากในพื้นที่ตำบลตาลเอน

อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่เป็นวิถีชีวิตของประชาชนในตำบลตาลเอน คือ การอยู่ร่วมกับน้ำท่วม แต่ในช่วงระยะ 3 ปีให้หลังนี้ เหตุการณ์น้ำท่วมมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ทุกปี ซึ่งส่งผลกระทบต่อตำบลตาลเอนเป็นอย่างยิ่ง

2. ปฏิทินการผลิต

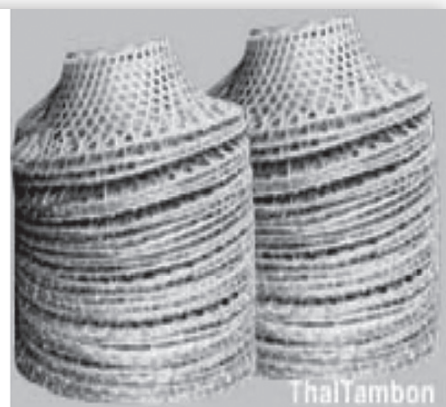
กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ทำนา 1												
ทำนา 2												
ปลูกเผือก												
ฤดูแล้ง												
น้ำท่วม												

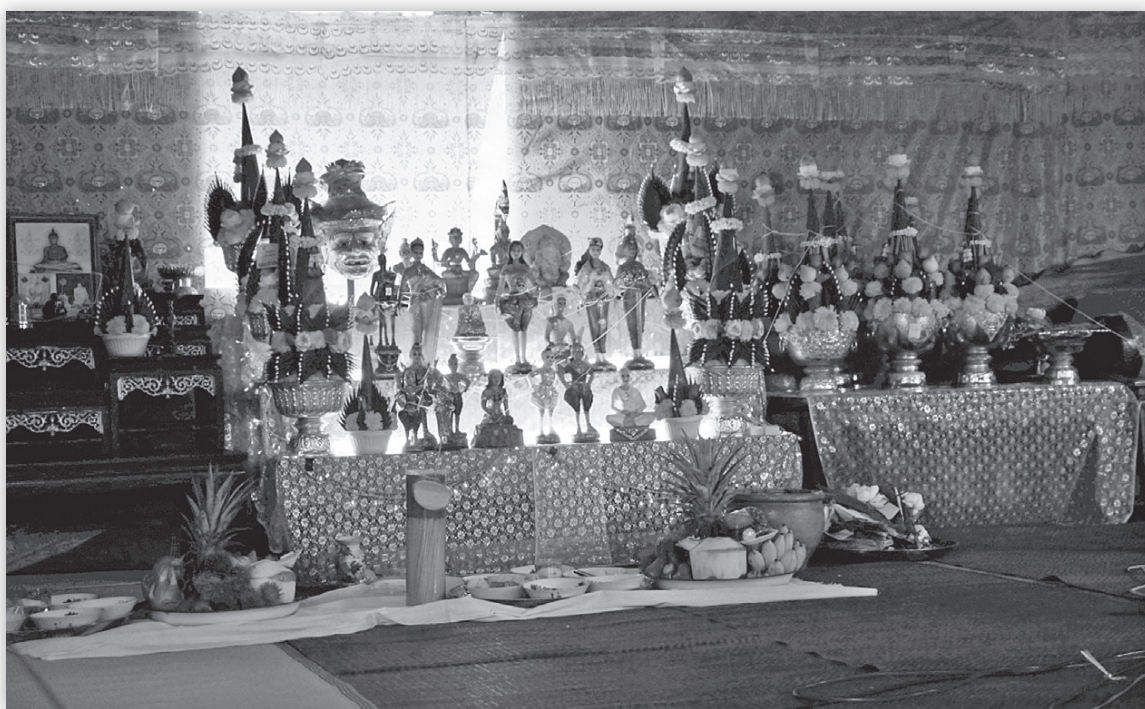
ชีวิตของชาวตำบลตาลเอน มีความผูกพันกับธรรมชาติอยู่มาก ดังจะพบว่า อาชีพหลักของประชาชน ได้แก่ การทำนา และปลูกเผือกนั้น จะใช้เวลาในแต่ละปี ตั้งแต่ราวเดือนธันวาคม ถึงเดือนสิงหาคม ซึ่งเมื่อย่างเข้าสู่เดือนกุมภาพันธ์ จะเป็นช่วงฤดูแล้ง และหากไม่รีบเก็บเกี่ยวให้ทัน ช่วงต้นเดือนสิงหาคมก็จะเริ่มมีน้ำท่วม จากปฏิทินการผลิตนี้ จะพบว่าการจัดการกับ “น้ำ” จึงเป็นเรื่องสำคัญของประชาชนตำบลตาลเอน

3. ผลิตภัณฑ์ชุมชน

ตำบลตาลเอน มีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่น เป็นที่รู้จัก และมีการผลิตจำนวนมากในชุมชน 2 ชนิด คือ

- ไข่เค็มตาลเอน
- ไคร้งอบ

4. ความเชื่อ

ประชาชนตำบลตาลเอน มีความเชื่อในเรื่องวิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดังจะพบว่า มีการตั้งศาล ร.5 มีศาลพ่อจ้อย และมีกิจกรรมการทำบุญต่างๆ เช่นการทำบุญประจำปีของคนทรงเจ้า เพื่อถวายแด่องค์เจ้า กิจกรรมเหล่านี้สะท้อนความคิดความเชื่อของชาวตำบลตาลเอนเกี่ยวกับวิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นที่เคารพเชื่อถือ และสิ่งที่พบในกิจกรรมเหล่านี้ยังเชื่อมโยงไปถึงความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน เช่นการใช้วันทำบุญประจำปีเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมอื่นๆ เช่น การส่งชำระหนี้สิน หรือกิจกรรมทางการเงินของชุมชน และการช่วยเหลือกันในการทำกิจกรรมงานบุญต่างๆ

อย่างไรก็ตาม แม้ชาวตำบลตาลเอนจะมีความเชื่อในเรื่อง วิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่ก็มีเชื่อในทางศาสนา โดยเฉพาะศาสนา พุทธ ซึ่งเป็นศาสนาหลักของประชาชนในตำบลตาลเอน ดังจะพบว่า ยังคงมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และมีการส่งบุตรหลานเข้ามาบวชใน พระพุทธศาสนาด้วย

5. ภูมิปัญญาการต่อเรือ

เนื่องจากตำบลตาลเอน เป็นตำบลที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับน้ำ มีลำคลองสายหลักคือ คลองบางพระครูไหลผ่านกลางชุมชน เป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญมากในอดีต ประกอบกับการเป็นพื้นที่ที่มีน้ำท่วมเป็นประจำ จึงทำให้ เรือ เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ด้วยเหตุนี้ ที่ตำบลตาลเอน จึงมีผู้ที่มีความรู้และภูมิปัญญาในการต่อเรือ ซึ่งยังคงทำการต่อเรืออยู่แม้ในปัจจุบันจะมีการนำเรือสำเร็จรูปมาใช้มากขึ้นก็ตาม

การวิเคราะห์ศักยภาพตำบลตาเอน

1. กระบวนการทำงานและแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน ตำบลตาเอนของนักศึกษาปริญญาโท โครงการชนบทศึกษาและการพัฒนา สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีกำหนดลงพื้นที่เป็นระยะเวลา 10 วัน ตลอดการลงพื้นที่ศึกษาชุมชน นักศึกษาต้องศึกษาในส่วนของข้อมูลพื้นฐานชุมชน และศึกษาเจาะลึกในรายละเอียดประเด็นที่สนใจเพื่อจัดทำรายงานส่วนบุคคล คนละ 1 เรื่อง และสำหรับการศึกษาข้อมูลพื้นฐานชุมชนนั้น นอกจากต้องแสดงให้เห็นข้อมูลพื้นฐานในด้านต่างๆ แล้ว ยังต้องแสดงให้เห็นการวิเคราะห์ถึงศักยภาพของชุมชนในมิติต่างๆ อีกด้วย ด้วยเหตุนี้ กลุ่มนักศึกษาจึงได้กำหนดแนวทางการศึกษาไว้ เป็น 3 แนวทาง คือ

1. การศึกษาจากเอกสารทุติยภูมิ อันได้แก่ เอกสารต่างๆ ที่ถูกจัดทำไว้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับตำบลตาเอน แหล่งที่มาของเอกสารหลักประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขล้อ สำนักงานเกษตรอำเภอบางปะหัน และจากกำนันตำบลตาเอน

2. การศึกษาจากการเดินสำรวจ และจัดทำแผนที่เดินดิน เป็นแนวทางสำคัญในการลงสำรวจชุมชนเพื่อให้เห็นและเข้าใจลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคมต่างๆ ของชุมชน โดยได้ลงสำรวจร่วมกันทั้งทีม มีการจดบันทึกลักษณะสำคัญต่างๆ เพื่อความเข้าใจ และนำมาอภิปรายแลกเปลี่ยนกันระหว่างทีมงานที่ลงพื้นที่ศึกษา แล้วนำข้อมูลมาพัฒนาต่อในระบบคอมพิวเตอร์เพื่อให้มีความสมบูรณ์และสามารถมอบให้ชุมชนนำไปใช้ประโยชน์ได้

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นกระบวนการศึกษาในขั้นสุดท้าย โดยแบ่งทีมงานเพื่อทำการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูล ทั้งในประเด็นศึกษา

ภาพรวมและประเด็นเฉพาะบุคคล แล้วนำข้อมูลที่ได้กลับมาแลกเปลี่ยนวิเคราะห์ร่วมกัน

แนวทางที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้กรอบการวิเคราะห์ตามแนวทาง Livelihood Asset ซึ่งจะวิเคราะห์ปัจจัยเชิงศักยภาพที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต 5 ด้าน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญ หรืออีกนัยหนึ่งคือเป็นต้นทุนที่กลุ่มเป้าหมายนำมาใช้ในกระบวนการดำรงชีพ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเกิดผลลัพธ์ มีผลต่อโอกาสการเลือกวิถีการดำรงชีพ ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากบริบทความอ่อนแอ และการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างและสถาบัน ได้แก่

ต้นทุนมนุษย์ (human capital) หมายถึง ทักษะ ความรู้ ความสามารถด้านแรงงาน คุณภาพแรงงาน ศักยภาพการเป็นผู้นำ และความสุขภาพดี ตลอดจนมีคุณธรรมจริยธรรม บนพื้นฐานคุณค่าศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

ต้นทุนธรรมชาติ (natural capital) หมายถึง พื้นที่ทำกิน การชลประทาน ทรัพยากร ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพ

ต้นทุนการเงิน (financial capital) หมายถึง เงินสะสมที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้และเงินไหลเวียน ทั้งที่เป็นเงินเดือน หรือกองทุนในชุมชน ตลอดจนเครื่องมือทำกิน บ้าน เป็นต้น

ต้นทุนกายภาพ (physical capital) หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวก และวัสดุที่ใช้ในการผลิต ตลอดจนถนน ไฟฟ้า ประปา และสาธารณูปโภคต่างๆ

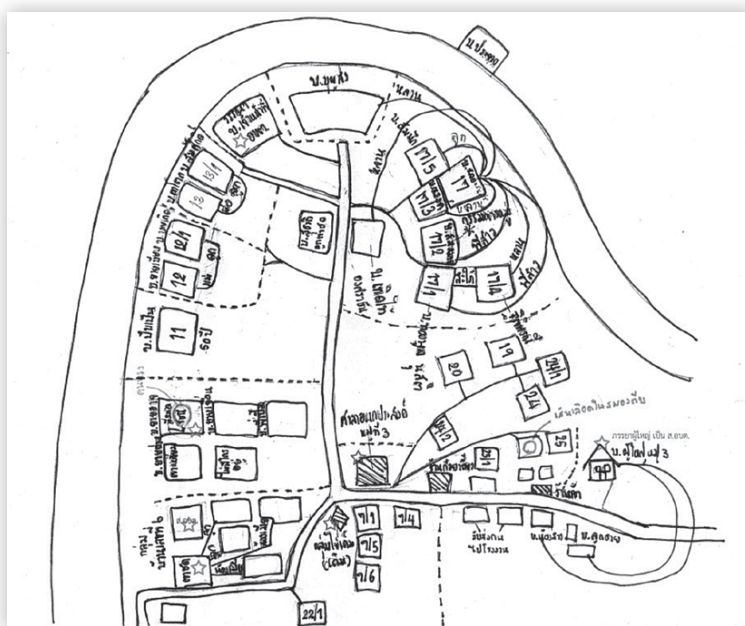
ต้นทุนสังคม (social capital) หมายถึง กลุ่ม เครือข่าย ประชาสังคมที่สนับสนุน การเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ หน้าที่ในสังคม และภาวะการเป็นผู้นำ

2. ผลการศึกษาวิเคราะห์ภาพรวมชุมชน

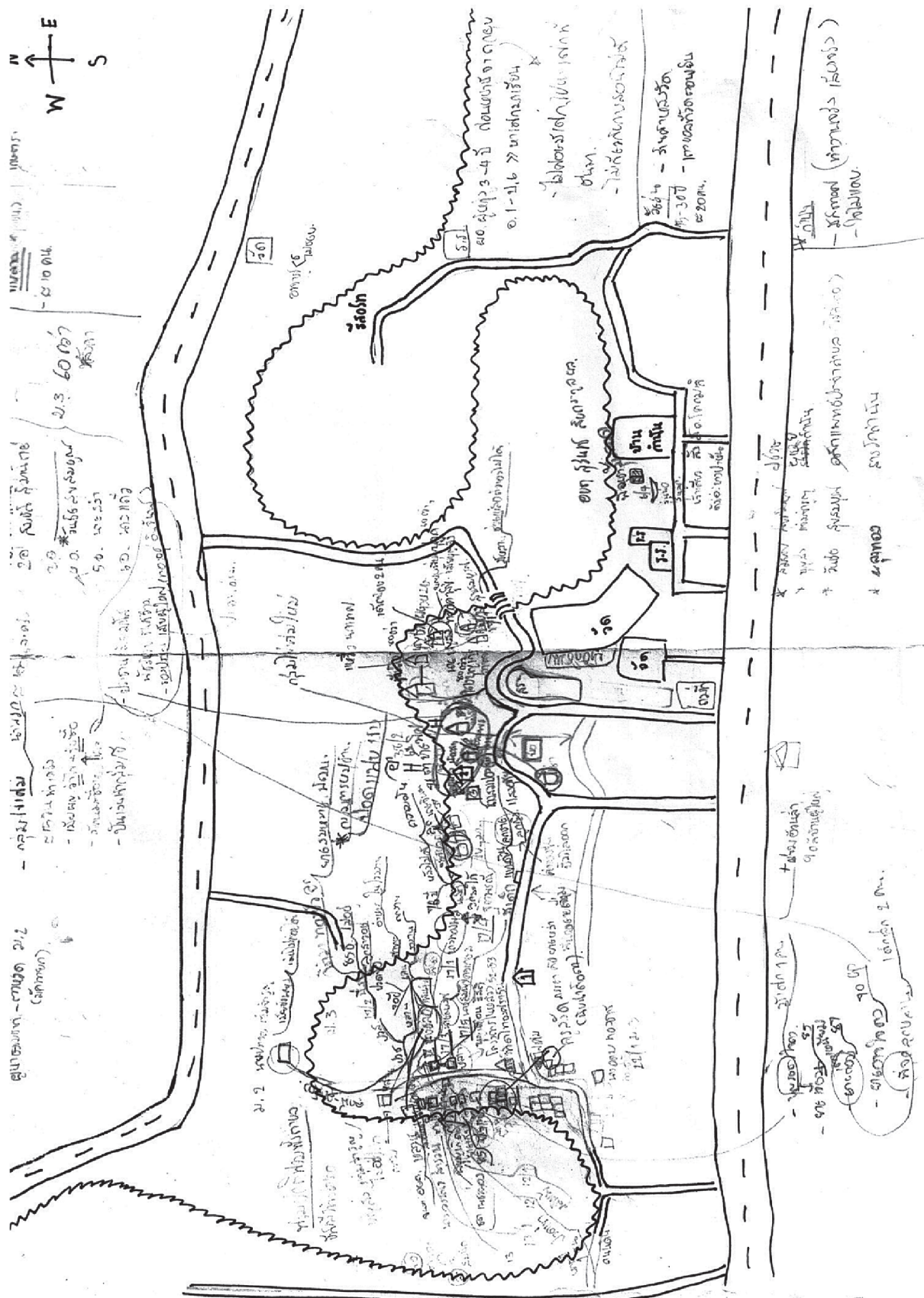
2.1 การจัดทำแผนที่เดินดิน

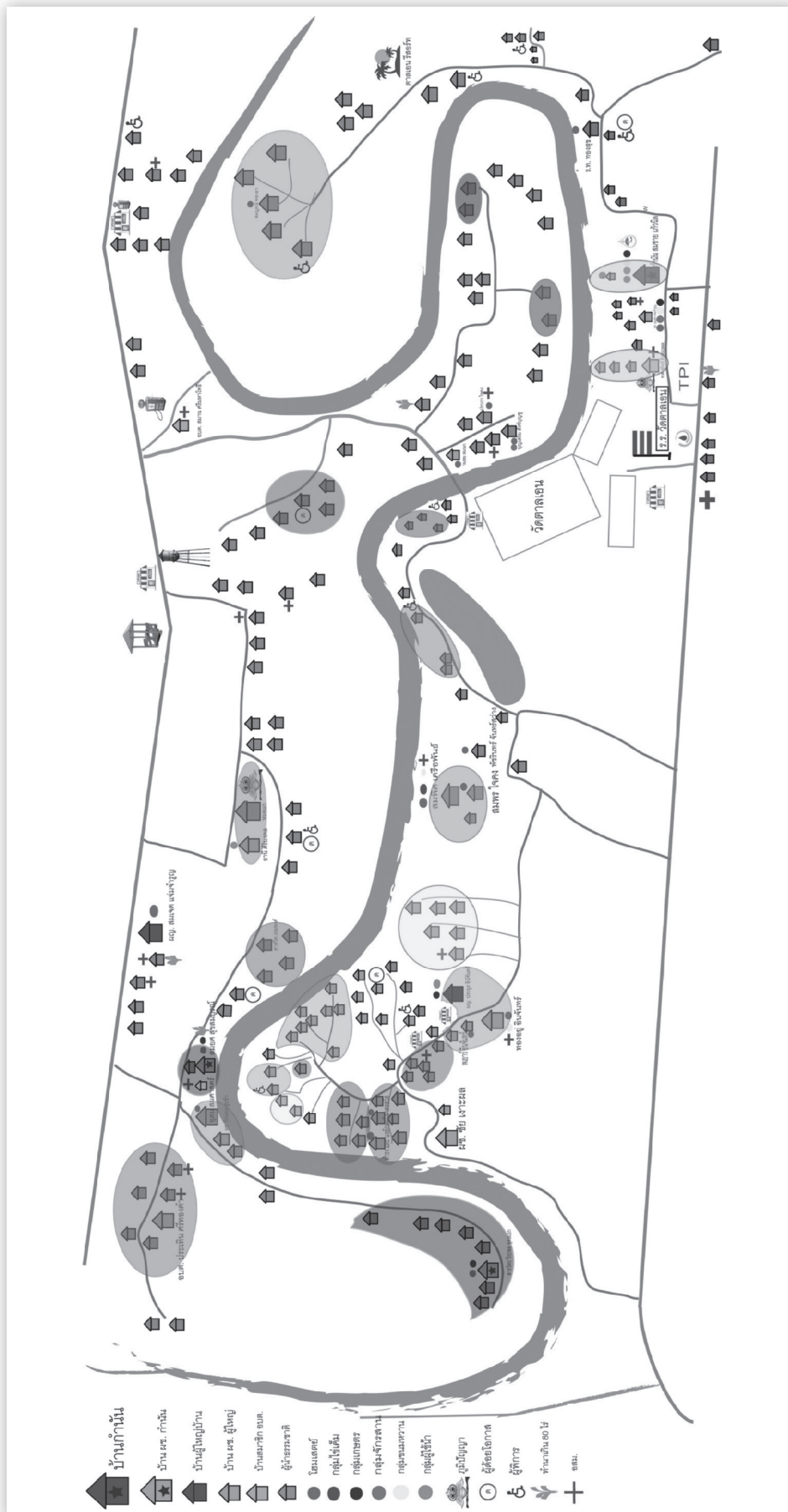
ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การจัดทำแผนที่เดินดินของชุมชนนั้น เป็นแนวทางสำคัญในการลงสำรวจชุมชนเพื่อให้เห็นและเข้าใจลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคมต่างๆ ของชุมชน โดยได้ลงสำรวจร่วมกันทั้งทีม มีการจดบันทึกลักษณะสำคัญต่างๆ เพื่อความเข้าใจ และนำมาอภิปรายแลกเปลี่ยนกันระหว่างทีมงานที่ลงพื้นที่ศึกษา แล้วนำข้อมูลมาพัฒนาต่อในระบบคอมพิวเตอร์เพื่อให้มีความสมบูรณ์และสามารถมอบให้ชุมชนนำไปใช้ประโยชน์ได้

จากการลงพื้นที่เดินสำรวจและจัดทำแผนที่เดินดินนั้น ข้อมูลสำคัญที่ได้ นอกจากการเข้าใจในลักษณะทางสังคม ความหมายและคุณค่าทางสังคมต่างๆ แล้ว ข้อมูลสำคัญที่พบ คือ ลักษณะความเป็นเครือญาติ ซึ่งจะมีการตั้งบ้านเรือนร่วมกันในเขตรั้วเดียวกัน เป็นแปลงที่ดินร่วมกัน และนอกจากนั้น จะพบลักษณะที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่ง คือ การกระจุกตัวของกลุ่มแกนนำต่างๆ ของชุมชน ซึ่งจะแสดงให้เห็นในแผนที่ต่อไป

ภาพแผนที่แสดงลักษณะการตั้งบ้านเรือนร่วมกันของคนในตระกูล หรือเป็นเครือญาติกัน

แผนภาพนี้ จะแสดงให้เห็นลักษณะของกลุ่มเครือข่าย หรือบ้านเรือนที่อยู่ในที่ดินแปลงเดียวกัน ซึ่งจะพบว่ามีหลายกลุ่ม และในบางกรณีอาจมีความสัมพันธ์ข้ามกลุ่มกันด้วย

2.2 การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน

2.2.1 ต้นทุนมนุษย์

ต้นทุนทางด้านมนุษย์ของตำบลตาลเอน นับว่าเป็นต้นทุนสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงตำบลตาลเอน ทูตที่นับว่าสำคัญที่สุดนี้ คือ ผู้นำชุมชน กล่าวคือ ผู้นำชุมชนตำบลตาลเอน เป็นผู้นำที่มีความเข้มแข็ง มีความเป็นผู้นำสูง ลักษณะของผู้นำแบบนี้ จะทำให้มีการนำการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เพียงเท่านั้น ผู้นำของตำบลโดยเฉพาะกำนันตำบลตาลเอน เป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง ทำให้ได้รับความไว้วางใจ และความเคารพยกย่องจากลูกบ้าน ส่งผลต่อการบริหารจัดการชุมชนได้เป็นอย่างดี ไม่เพียงแต่เฉพาะตัวกำนันเท่านั้น ผู้นำอีกหลายคนในตำบลยังคงทำงานอย่างเต็มศักยภาพ โดยมีการยึดโยงกันอย่างหลวมๆ ตามโครงสร้างของการปกครองท้องที่ แต่สิ่งที่ถือเป็นลักษณะเด่นของผู้นำชุมชนตำบลตาลเอน คือ การมีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานองค์กรต่างๆ ภายนอกชุมชน ซึ่งสามารถดึงดูดการสนับสนุนการพัฒนาต่างๆ เข้าสู่ตำบลได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ลักษณะความเป็นผู้นำที่เข้มแข็งนี้ ทำให้อำนาจการตัดสินใจมีการยึดโยงกับตัวผู้นำค่อนข้างสูง ดังจะพบว่า ผู้นำในระดับรองหลายคน ไม่กล้าตัดสินใจดำเนินการหลายๆ ประการ หากยังไม่ได้ปรึกษาหารือกับกำนันซึ่งเป็นผู้นำคนสำคัญ ลักษณะดังกล่าวยังเชื่อมโยงกับการที่ผู้นำมีการกระจุกตัวอยู่เพียงกลุ่มเล็กๆ และไม่มีการพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่เข้ามาทำหน้าที่ต่างๆ ในชุมชน

ในทางบวก คุณลักษณะของประชาชนตำบลตาลเอน มีลักษณะที่พิเศษ คือ มีความสนใจใคร่รู้ในความรู้และวิทยาการต่างๆ ดังจะพบว่า เมื่อมีกิจกรรมการเรียนรู้ใดๆ ประชาชนในตำบลจะให้ความสำคัญและเข้าร่วมเรียนรู้ในทุกๆ ครั้ง จำนวนมาก และไม่เพียงเท่านั้น ยังรวมไปถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ของตำบล ทั้งในขั้นตอนการ

คิด วางแผน และลงมือปฏิบัติ พฤติกรรมของประชาชนในลักษณะนี้ ส่งผลให้กิจกรรมการพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาที่เข้มแข็ง เป็นผลดีต่อชุมชน นอกจากนั้น คนในชุมชนยังมีความสามารถในการปรับตัวได้ค่อนข้างสูง เช่น การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและการบริหารจัดการทางการเกษตร แทนการลงมือทำด้วยตนเอง ทำให้สามารถทำงานได้มากขึ้น โดยใช้แรงงานภายในชุมชนน้อยลง อย่างไรก็ตามอาจมีภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน

ปัญหาหนึ่งที่พบในตำบลตาลเอน คือ ปัญหาโครงสร้างของประชากร ดังจะพบว่า อัตราส่วนของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ และผู้ที่กำลังเตรียมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุมีมากขึ้น ดังนี้

ร้อยละของจำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีต่อประชากรทั้งตำบล คิดเป็น 10.70

ร้อยละของจำนวนประชากรวัยแรงงานต่อจำนวนประชากรทั้งหมด คิดเป็น 50.61

ร้อยละของจำนวนประชากรวัยกำลังเข้าสู่วัยผู้สูงอายุต่อจำนวนประชากรทั้งหมด คิดเป็น 15.60

ร้อยละของจำนวนผู้สูงอายุต่อประชากรทั้งตำบล คิดเป็น 23.09

ข้อมูลดังกล่าว เป็นข้อมูลเก่า รวปี พ.ศ. 2550 ซึ่งปัจจุบันย่อมมีความเปลี่ยนแปลงไปมาก จะพบว่า จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยสูงอายุมากถึงร้อยละ 23.09 หากพิจารณาจากหลักทางทฤษฎีแล้ว นับว่าอยู่ในขั้นวิกฤติ อย่างไรก็ตาม จากการลงพื้นที่ศึกษาพบว่า ประชากรวัยสูงอายุส่วนหนึ่ง ยังคงทำงานและพึ่งพาตนเองได้ ไม่ได้เป็นภาระของลูกหลาน ทั้งนี้เนื่องจาก การใช้ระบบบริหารจัดการแทนการลงมือทำเอง

สุดท้ายคือ ความรู้และภูมิปัญญาที่มีในตัวบุคคล ซึ่งนับเป็นสิ่งสำคัญของต้นทุนมนุษย์ของชุมชน สำหรับตำบลตาลเอน นั้น จะพบว่า มีผู้ที่มีความรู้ มีภูมิปัญญาอยู่หลากหลาย เช่น การทำไข่เค็ม สานโครงงอบ

ยาสมุนไพร การต่อเรือ เป็นต้น หากแต่ภูมิปัญญาเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการจัดการและการถ่ายทอดส่งต่อไปสู่คนรุ่นใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของชุมชน

2.2.2 ต้นทุนทางธรรมชาติ

ลักษณะความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ถือเป็นคุณลักษณะสำคัญของตำบลตาเอน เนื่องด้วยตำบลตาเอนเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำนา มีที่ดินจำนวนมากอีกทั้งมีความอุดมสมบูรณ์สูง ที่ดินจำนวนมากเหล่านี้โดยส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่ม และเป็นแปลงที่นาต่อเนื่องกันขนาดใหญ่ จึงเป็นที่ดินที่เหมาะสมแก่การทำนาเท่านั้น การจะพัฒนาเป็นที่ดินเพื่อวัตถุประสงค์อื่นเป็นไปได้ยาก จากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ การไม่มีถนน และการที่ที่ดินนี้จะถูกน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี นอกจากเรื่องที่ดินดังกล่าวแล้ว ลักษณะทางธรรมชาติของตำบลตาเอนยังถือว่ามีความสมบูรณ์อยู่มาก ดังจะพบว่าในลำคลองบางพระครู ยังคงมีปลาธรรมชาติที่ประชาชนสามารถจับมาเป็นอาหารได้ และที่นี่ยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของค้างคาวแม่ไก่ ซึ่งเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่นับเป็นตัวชี้วัดความสมบูรณ์และความเจียบสงบของธรรมชาตินั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ตำบลตาเอนนับว่ามีปัญหาทางธรรมชาติที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ ปัญหาน้ำ กล่าวคือ เนื่องจากระบบชลประทานที่ไม่ดี ทำให้การจัดส่งน้ำเป็นไปได้ยาก ในฤดูแล้งที่ตำบลตาเอนจะขาดแคลนน้ำในการทำเกษตรเป็นอย่างมาก การจะนำน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีไปใช้นั้น ก็ต้องใช้ค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำค่อนข้างสูง นับเป็นภาระที่เกษตรกรต้องแบกรับอยู่เป็นประจำ ไม่เพียงเท่านั้น เมื่อเข้าสู่ฤดูฝน พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นทิศทางที่กระแสน้ำไหลผ่าน ทำให้เกิดเหตุการณ์น้ำท่วมเป็นประจำทุกปี มากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป และปัญหาเรื่องน้ำอีกปัญหาหนึ่งคือน้ำฝนซึ่งไม่สามารถกักเก็บไว้เพื่อการบริโภคได้ เนื่องจากตำบลตาเอน อยู่

ห่างจากนิคมอุตสาหกรรมสหรัตนนครเพียงระยะไม่ถึง 20 กิโลเมตร และ จังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น ก็มีนิคมอุตสาหกรรมจำนวนมาก เป็นสาเหตุให้คุณภาพน้ำฝนต่ำและไม่สามารถใช้ในการบริโภคได้นั่นเอง

2.2.3 ต้นทุนทางการเงิน

ลักษณะของทุนทางการเงิน เป็นทุนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง สำหรับชาวตำบลตาลเอน แหล่งรายได้สำคัญมาจาก 2 แหล่ง คือ การเกษตร และ อุตสาหกรรม สำหรับภาคเกษตร นับเป็นอาชีพสำคัญที่อยู่คู่กับตำบลตาลเอนมายาวนาน ด้วยลักษณะของพื้นที่ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว รายได้ที่มาจากภาคเกษตรจึงนับเป็นรายได้หลักของตำบลตาลเอน แต่ในส่วนรายได้ที่มาจากภาคอุตสาหกรรมนั้น เป็นรายได้ที่เกิดจากการรับจ้างเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งถือว่าเป็นรายได้ที่คนส่วนหนึ่ง ซึ่งโดยส่วนมากเป็นคนรุ่นใหม่ จะได้รับเป็นประจำทุกเดือน ซึ่งสามารถนำมาเป็นค่าใช้จ่ายจุนเจือครอบครัวได้ในบางส่วน และเก็บไว้เป็นเงินออมหรือใช้จ่ายเพื่อการส่งบุตรหลานไปเรียนหนังสือเป็นส่วนใหญ่อาจเรียกได้ว่าเป็นรายได้ประจำ

สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในกรณีของต้นทุนทางการเงินสำหรับชาวตำบลตาลเอน คือ การเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตสำคัญ นั่นคือ ที่ดิน จากข้อมูลพบว่า ที่ดินส่วนใหญ่ของเกษตรกรเป็นที่ดินของตนเอง หรือหากเป็นที่ดินที่เช่าทำนา ก็เป็นที่ดินที่มีเจ้าของเป็นชาวตำบลตาลเอนหรือคนในตำบลใกล้เคียง นอกจากนั้นยังมีบุคคลบางกลุ่มที่เป็นเจ้าของเครื่องจักรการผลิตขนาดใหญ่ ซึ่งสามารถให้เช่าได้ในพื้นที่ตำบลตาลเอน ลักษณะทั้ง 2 ประการดังกล่าวนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการลดต้นทุนการผลิต และทำให้เกษตรกรตำบลตาลเอนมีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายเหลือมากขึ้นนั่นเอง

ในระดับชุมชน ประชาชนตำบลตาลเอน มีแหล่งเงินทุนที่สำคัญภายในชุมชนหลายแหล่ง อันได้แก่ กองทุนต่างๆ ที่ได้รับการส่งเสริมจาก

ภาครัฐ และแหล่งเงินกู้ เช่น ธกส. การรวมกลุ่มของประชาชนในการสร้างกลุ่มออมทรัพย์ หรือกองทุนต่างๆ นี้ ทำให้ชาวตำบลตาเลาะสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เพื่อใช้หมุนเวียนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ นับเป็นศักยภาพในการพึ่งพาตนเองทางการเงินของชุมชนที่ดี อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มทางการเงินของชุมชนนี้โดยหลักการแล้วต้องเป็นรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือกันและทุกคนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ตลอดจนใช้กลุ่มทางการเงินเพื่อนำไปสู่กิจกรรมการพัฒนาอื่นๆ เป็นการสร้างเครือข่ายความปลอดภัยทางสังคม (social safety net) ให้แก่คนในชุมชน หากแต่ปรากฏการณ์ที่พบในตำบลตาเลาะนั้น ยังไม่สามารถใช้กลไกของกลุ่มทางการเงินเพื่อเชื่อมโยงไปสู่กิจกรรมการพัฒนาอื่นๆ ได้ดีเท่าที่ควร ยังคงเชื่อมโยงกลุ่มด้วยตัวเงินกู้เป็นหลัก ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาต่อไป

ปรากฏการณ์หนึ่งที่สำคัญ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของระบบทางเศรษฐกิจในตำบลตาเลาะที่ไม่อาจมองข้ามได้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้เงินของประชาชนในตำบล จากเดิมที่อาชีพเกษตรกรรมนั้น จะได้รับเงินก้อนใหญ่ในแต่ละปี ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ซื้อสินค้าต่างๆ โดยใช้เงินสด แต่เมื่อเริ่มมีการทำงานในภาคอุตสาหกรรมและมีรายได้ประจำเป็นเงินเดือน พฤติกรรมการใช้เงินของประชาชนจึงเริ่มเปลี่ยนมาสู่การซื้อสินค้าด้วยระบบสินเชื่อมากขึ้น เนื่องจากมีความเชื่อว่าตนเองมีรายได้ที่แน่นอนในแต่ละเดือน

2.2.4 ต้นทุนทางกายภาพ

ทุนทางกายภาพ เป็นทุนที่ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ อาจเป็นคนภายในชุมชนหรือเป็นการสร้างการพัฒนาเชิงกายภาพจากนโยบายสาธารณะ เพื่อเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของรัฐก็ได้ โดยหากพิจารณาในกรณีของตำบลตาเลาะแล้วจะพบว่า ตำบลตาเลาะเป็นพื้นที่ชนบทกึ่งเมือง พื้นที่ของชุมชนยังคงรักษาความเป็นชนบทและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ไว้ได้มาก แต่ก็มีเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองสูง อีกทั้งพื้นที่รอบข้างยังมีการพัฒนาเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม และเกิดการปรับเปลี่ยนสู่ความเป็นเมืองไปแล้วทั้งสิ้น ตลอดจนการเป็นชุมชนที่อยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองมากนัก จึงได้รับผลจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่ต่างไปจากชุมชนเมืองอื่นๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน

หากจะพิจารณาในเชิงโครงสร้างพื้นฐานแล้วจะพบว่า ที่ตำบลตาลเอน มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ดังจะพบว่า มีการตัดถนนทั้งถนนสายหลักและถนนภายในชุมชนอย่างทั่วถึง ทั้งยังมีระบบไฟฟ้า และประปาอย่างทั่วถึงทุกหลังคาเรือน นอกจากนี้ การบริการสาธารณะอันได้แก่ การศึกษาและสุขภาพ ซึ่งก็คือ โรงเรียน และสถานพยาบาลของชุมชนก็มีการดำเนินการจัดสร้างไว้อย่างเพียบพร้อม อย่างไรก็ตาม ระบบการบริการสาธารณะและโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ก็ไม่ได้มีความสมบูรณ์อย่างแท้จริง กล่าวคือ หากพิจารณาในเรื่องถนนนั้น จะพบว่าถนนสายหลักของชุมชนมีการชำรุดอันเนื่องมาจากสถานการณ์น้ำท่วม ในขณะที่ถนนสายรองภายในชุมชนก็มีขนาดเล็ก ไม่เหมาะที่รถยนต์จะเดินรถสวนกัน สำหรับน้ำประปา พบว่ามีระบบน้ำประปาภายในชุมชนที่ดูแลโดยตำบลเอง แต่ยังคงมีปัญหาการส่งน้ำ แรงดันน้ำและคุณภาพน้ำบ่อยครั้ง ทำให้บางครั้งน้ำไม่ไหล และไม่สามารถใช้ดื่มกินได้ อย่างไรก็ตาม มีการสร้างระบบกรองน้ำและผลิตน้ำดื่มของชุมชนมาทดแทน แต่ก็ไม่เพียงพอในกรณีของไฟฟ้า ทุกครัวเรือนในตำบลตาลเอนมีไฟฟ้าใช้กันอย่างทั่วถึง แต่ในทางกลับกัน ในพื้นที่สาธารณะ เช่น ถนน นั้น ไม่มีการตั้งเสาไฟฟ้าให้แสงสว่างในเวลากลางคืน ซึ่งก็นำชุมชนให้เหตุผลว่า มีค่าใช้จ่ายสูงและไม่มียงบประมาณเพียงพอต่อการบริหารจัดการ และสิ่งสำคัญที่ควรจะต้องกล่าวถึง คือ การบริการสาธารณสุข สำหรับที่ตำบลตาลเอนนั้น มีสถานบริการสาธารณสุข คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตาลเอน อย่างไร

ก็ตามที่ รพ.สต. นี้ ไม่สามารถให้บริการสาธารณสุขมูลฐานได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่จำนวนน้อย และไม่มีแพทย์ประจำการ ทำให้ไม่สามารถตรวจรักษาโรคที่รุนแรงหรือการบาดเจ็บในกรณีเร่งด่วนได้

สำหรับสิ่งที่เป็นปัญหาในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนนั้น คือ การขนส่งมวลชน แม้ตำบลตาลเอนจะอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองเท่าใดนัก แต่ที่นี่ไม่มีระบบขนส่งเป็นการเฉพาะของตนเองที่มีการดำเนินกิจการต่อเนื่องเป็นประจำ อาจจะมีบ้างเฉพาะในบางวันและบางเวลา ซึ่งมีความไม่แน่นอน ทำให้การเดินทางเข้าเมืองเป็นไปได้ยากลำบาก ประชาชนที่นี่ส่วนใหญ่จำเป็นต้องมียานพาหนะส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็นรถยนต์ หรือรถจักรยานยนต์ เพื่อใช้ในการเดินทาง

2.2.5 ต้นทุนทางสังคม

ทุนทางสังคมเป็นมิติที่มีความน่าสนใจและมีพลังอย่างสูงในการขับเคลื่อนการพัฒนาในชุมชน คุณลักษณะของทุนทางสังคมของตำบลตาลเอน เป็นทุนที่ทำให้เกิดพลังในการพัฒนาที่มีความต่อเนื่องและมีความเข้มแข็ง กล่าวคือ มีระบบทางสังคมแบบเครือญาติ เป็นพื้นฐานในการดำเนินกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาตินี้ถูกใช้ประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร และกระจายข่าว ตลอดจนเป็นการเชื่อมโยงการตัดสินใจอย่างเป็นระบบของคนในชุมชน ไม่เพียงเท่านั้น เมื่อผสมผสานไปด้วยความไว้วางใจในเพื่อนบ้าน เพื่อนสมาชิกในชุมชน และความเชื่อใจ เคารพ นับถือ ในตัวแกนนำชุมชน การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน จึงได้รับการมีส่วนร่วมจากสมาชิกในชุมชนในทุกระดับ

นอกจากทุนทางสังคมที่เป็นความเชื่อมั่นภายในของคนในชุมชน ปัจจัยสำคัญที่นับเป็นทุนทางสังคมที่เข้ามาจากภายนอกชุมชน คือ ความสัมพันธ์เป็นเครือข่ายที่มีพลัง และนำมาซึ่งการสนับสนุนการพัฒนาให้แก่ชุมชนในพื้นที่ตำบลตาลเอน ซึ่งพบว่า ในพื้นที่ตำบลตาลเอน ได้รับการ

สนับสนุนจากเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และภาควิชาการหลายภาคส่วน ซึ่งเป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์อยู่กับแกนนำชุมชน และเครือข่ายความสัมพันธ์เหล่านี้ ยิ่งส่งเสริมให้พื้นที่ตำบลตาลเอน มีความน่าสนใจและได้มีโอกาสในกิจกรรมการพัฒนามากขึ้น

แม้ตำบลตาลเอนจะมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง ทำให้การพัฒนาเป็นไปได้โดยสะดวก กิจกรรมการพัฒนาต่างๆ สามารถขับเคลื่อนไปได้ อย่างคล่องตัว กระนั้นก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำในตำบลตาลเอน ซึ่งเป็นผู้ปกครองท้องที่ กับ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลที่ไม่ดีเท่าไรนั้น เป็นปัญหาที่ทำให้การดำเนินงานพัฒนาไม่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว นั้นเพราะโดยระบบกฎหมายแล้วให้อำนาจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมากกว่าผู้ปกครองท้องที่นั่นเอง

ปัญหาที่เกี่ยวกับทุนทางสังคมอีกประการที่สำคัญ คือ ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน หลังจากการปรับตัวของวัดจากวัดธรรมดาในชุมชน เป็นศูนย์ปฏิบัติธรรมในสายหลวงพ่ोजรัญ วัดอัมพวัน แล้ววัดตาลเอนก็มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เนื่องด้วยวัตรปฏิบัติที่มีความเข้มข้นมากขึ้น และแนวทางการดำเนินกิจกรรมของวัดที่มุ่งเน้นไปที่การปฏิบัติกรรมฐาน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านในตำบลไม่ค่อยเคย ประกอบกับความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการบริหารจัดการวัดของเหล่าแม่ชี ที่เข้ามาดูแลกิจการด้านการบริหารต่างๆ และละเลยการให้ความสำคัญกับประชาชนในตำบล ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนห่างเหินกันมากขึ้น และวัดซึ่งสามารถจะอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาชุมชนอีกต่อไป จึงเสมือนหนึ่งว่า ไม่ใช่วัดของชาวชุมชนอีกต่อไป

3. ข้อคิดเห็นต่อชุมชน

จากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนของตำบลตาลเอน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้เห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของตำบลในหลายด้าน หากพิจารณาแล้ว ชุมชนตำบลตาลเอนนับเป็นชุมชนชนบทที่มีความเข้มแข็งและมีความสามารถในการปรับตัวสูง อย่างไรก็ตาม มีสถานการณ์ต่างๆ ที่ชุมชนอาจต้องเผชิญในระยะเวลาอันใกล้ ซึ่งเป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภายในและผลกระทบจากภายนอกชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องสำคัญได้แก่ การเป็นสังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้นำชุมชน และความสัมพันธ์ของผู้นำชุมชน และผลกระทบจากการกว้านซื้อที่ดินของบริษัท การเกษตรขนาดใหญ่เพื่อทำการควบคุมระบบการผลิตภาคเกษตรของประเทศไทย ด้วยปัญหาและความเสี่ยงเหล่านี้ กลุ่มนักศึกษาผู้ลงพื้นที่ จึงมีข้อคิดเห็นเสนอแนะต่อชุมชน ดังนี้

1. คนในชุมชน ต้องเร่งจัดระบบการดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่วยให้ผู้สูงอายุ ดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่า และมีรายได้เลี้ยงดูตนเอง
2. คนในชุมชน ควรพิจารณาสร้างระบบสวัสดิการชุมชน เพื่อดูแลชีวิตของคนในชุมชนทั้งชีวิต มากกว่าการดูแลแต่การเสียชีวิต
3. วัดตาลเอน ควรมีการปรึกษารื้อหรือกับชุมชนในการจัดกิจกรรม หรือ การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของวัดเพื่อชุมชนมากขึ้น และให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ให้เท่าเทียมกันกับผู้มาปฏิบัติธรรม
4. โรงเรียน ควรร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาหลักสูตรที่ประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้เพื่อการสืบสานต่อไป
5. ผู้นำชุมชน ควรกระจายบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ เพื่อพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ ในการทำงานพัฒนาชุมชนต่อไป

การพัฒนาพื้นที่ตำบลตาลเอนให้มีความเข้มแข็ง มั่นคงและยั่งยืน ไม่ใช่การที่จะต้องรักษาสภาพของชุมชนให้ดำรงไว้ในรูปแบบเดิม จนไม่อาจปรับเปลี่ยนได้ แต่ต้องเป็นการให้ชุมชนมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการดำรงชีวิต โดยไม่ละเลยคุณค่าของสิ่งที่ชุมชนมีมาแต่เดิม โดยเฉพาะคุณค่าทางภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ และคุณค่าในความสัมพันธ์ที่ดีงามของผู้คนในชุมชน ไม่ปล่อยให้การพัฒนาสมัยใหม่แยกคนออกจากชุมชน แยกความสัมพันธ์ของคนที่ดีออกเป็นปัจเจกคนที่แตกต่างกัน